EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 12.8.2008
KOM(2008) 511 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Esimene järelevalvearuanne Bulgaaria ja Rumeenia terasesektori ümberkorraldamise kohta

1. SISSEJUHATUS

1.1. Taust

Käesolevas aruandes on kirjeldatud nende Bulgaaria ja Rumeenia terasesektori ettevõtete edusamme oma tegevuse ümberkorraldamisel, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa lepingu ja ühinemislepingu eripeatükkides sätestatud nõudeid. Täpsemalt on nii valitsuste kui ka ettevõtete vastavad kohustused sätestatud:

– Euroopa lepingu[1] protokollis nr 2, milles on osutatud Bulgaaria terasetööstuse ümberkorraldamisele, ning EL-Bulgaaria assotsiatsiooninõukogu 29. detsembri 2006. aasta otsuses nr 3/2006,[2] millega muudetakse Euroopa lepingu protokolli nr 2, ning

– ühinemislepingu[3] VII lisas, milles on osutatud Rumeenia terasetööstuse ümberkorraldamisele.

Kõnealustes sätetes on esitatud terasesektori ümberkorraldamiseks antava riigiabi üleminekukord. Kuigi terasetööstuse ümberkorraldamiseks antav riigiabi on ELi õiguse kohaselt sõnaselgelt keelatud, tegi Euroopa Liit mööndused, et üleminekukorra raames on lubatud teatav abi, mis võimaldaks kõnealustel uutel liikmesriikidel[4] viia terasetööstuse ümberkorraldamine lõpule võimalikult väikeste sotsiaalsete ja turuhäiretega. Kõnealuse abi andmise tingimused on ranged, eelkõige peavad asjaomased äriühingud saavutama elujõulisuse.

Üleminekuperiood kestab kuni 31. detsembrini 2008. Eespool nimetatud protokoll ja lisa sisaldavad üksikasjalikke sätteid asjaomaste kohustuste järelevalve ja aruandluse kohta. Käesolev aruanne nõukogule tuleneb samuti kõnealustest sätetest ja selles käsitletakse 2006. aastal saavutatud tulemusi. Kui 2007. aasta kohta käiv asjakohane teave oli olemas, esitati ka see.

1.2. Ümberkorraldamise põhielemendid

ELi riigiabieeskirjadest erandi tegemise tingimus oli teatavate ELi ning Bulgaaria ja Rumeenia vahel kokkulepitud kohustuste täitmine. Riigiabi andmise eeltingimus oli riiklike ümberkorraldusprogrammide, sealhulgas terasesektori riikliku kava ja iga abisaava äriühingu individuaalsete äriplaanide koostamine. Terasesektori ümberkorraldusprogrammide eesmärk oli näidata, et ümberkorraldusabi andmise tingimusi täidetakse ja et riiklik ümberkorraldusprogramm aitab saavutada äriühingute elujõulisust.[5]

Mõlema riigi riiklik ümberkorraldusprogramm hõlmas ka neid äriühinguid, kes olid olnud raskustes, kuid ei olnud ei varasema ega tulevase riigiabi saajad. Paljudel juhtudel lõpetasid äriühingud, kes ei olnud riigiabi saanud, oma ümberkorraldused 2006. aastal ning saavutasid elujõulisuse ja said kasumit.

---

1 EÜT L 358, 31.12.1994, lk 3–222.

2 EL-BG 1909/06. Otsuse nr 3/2006 vastuvõtmine.

3 ELT L 157, 21.6.2005, lk 3–393.

4 Samasugune protsess lõppes just Tšehhi Vabariigis ja Poolas, kus komisjon tegeles terasesektori ümberkorraldamise järelevalve ja aruandlusega kuni 2006. aasta lõpuni.

5 Elujõulisuse all peetakse silmas, et äriühingud saavutavad ümberkorralduserioodi lõpuks uuesti püsiva kulutasuvuse. Pikaajalisest tavast lähtudes leiab komisjon, et äriühingud peaksid saavutama järgmist:
- mõistlik kasumimarginaal, s.o integreerimata teraseettevõtete EBITDA (intressi-, maksude ja kulumieelne tulu) on vähemalt 10 % käibest ja integreeritud tehaste EBITDA vähemalt 13,5 % käibest;
- omakapitali tasuvuse miinimum: käesoleval juhul peetakse selle all silmas müügitulu miinimumi, st et EBIT (intressi- ja maksueelne tulu) peab olema vähemalt 1,5 % käibest.

Komisjon hindas Bulgaaria ja Rumeenia ametiasutuste kuue kuu aruannetes esitatud teabe põhjal riiklikes ümberkorraldusprogrammides ja äriühingute individuaalsetes äriplaanides kavandatud meetmete rakendamist. Esitatud teave hõlmab tootmise, tootmisvõimsuse, investeeringute, tööhõive, tootlikkuse, finantstulemuste ja keskkonnaga seotud andmeid.

Bulgaaria terasesektori tööhõive moodustab 2 % tööstussektori kogutööhõivest ja 3 % SKTst ning Rumeenia terasesektori tööhõive 4 % tööstussektori kogutööhõivest ja 4 % SKTst[6].

2. JÄRELEVALVEPROGRAMMIDE TULEMUSED BULGAARIAS JA RUMEENIAS

2.1. Bulgaaria

Ainus äriühing, kus ümberkorraldamine toimus riikliku rahastamise abil, oli Kremikovtzi AD. Kaks ülejäänud äriühingut, keda riiklik ümberkorraldusprogramm hõlmas, suutsid ümberkorraldamise 2006. aastal edukalt lõpetada riigiabi kasutamata.

Bulgaaria teatas 2006. aastal, et Kremikovtzi AD ei vaja küll varem lubatust rohkem abi, kuid ei suuda oma ümberkorralduskava täide viia enne 31. detsembrit 2006. Seepärast esitas ta komisjonile muudetud ümberkorraldusprogrammi ja äriplaani, milles tegi ettepaneku pikendada nende rakendamist 2008. aasta lõpuni. Komisjoni koostatud hinnang näitas, et äriplaani rakendamine võimaldaks asjaomasel äriühingul saavutada elujõulisuse ja täita protokolli nr 2 nõuded. EL-Bulgaaria assotsiatsiooninõukogu tegi kõnealusele hinnangule tuginedes oma 29. detsembri 2006. aasta otsusega nr 3/2006 vastavad muudatused protokolli nr 2.

Lubatud abi kogusumma kohta esitasid Bulgaaria ametiasutused teabe, mille kohaselt oli Bulgaarias ajavahemikul 1993–2005 antud riigiabi kogusumma 432 613 000 leevi (222 miljonit eurot[7]); 2006. aastal riigiabi ei antud. Antud riigiabi suurus on kooskõlas protokollis sätestatud ülemmääraga.

Enamus lubatud abist, s.o 393 556 517 leevi (202 miljonit eurot), maksti välja 1999. aastal, et aidata abisaaval äriühingul, Kremikovtzi AD-l, tootmist jätkata. Abi oli peamiselt suunatud rahalisse ümberkorraldamisse, et äriühingu võlakoormat vähendada. Lubatud abi ülejäänud osa anti äriühingule 2004. aastal gaasi- ja elektritarnijatele võlguolevate summade maksegraafiku muutmise vormis.

2.1.1. Bulgaaria terasesektori ümberkorraldamise põhikriteeriumide järelevalve

ELi ühise seisukoha 6. peatükis „Konkurents”[8] ja EL-Bulgaaria assotsiatsiooninõukogu otsuses nr 3/2006 on sätestatud:

– abisaav äriühing vähendab kogu netovõimsust 0,5 miljoni tonni võrra,

– komisjon hindab äriühingute ümberkorraldamist elujõulisuse testi kasutades,

– ümberkorraldamisega peab kaasnema ettevõtte juhtimise tõhususe ja tulemuslikkuse paranemine.

Tootmisvõimsuse vähendamine

Bulgaaria valitsuse kavandatud ümberkorraldusabi kompensatsioonimeede – Kremikovtzi valtstraaditehase sulgemine – on ellu viidud. Valtstoorikute tehases on tootmine seisatud ja

---

6 Eurostat, valitsuste aruanded.

7 Leevi ja euro vahetuskurss: 1,9487 (2004. aasta juuni keskmine).

8 ELi ühine seisukoht, 6. peatükk: „Konkurents”, vastu võetud 2004. aasta juunis, 10232/04.

demonteerimine lõpetatud. Valtstraaditehas peaks olema ümberkorraldusperioodi lõpuks vastavalt ELi asjakohastele õigusaktidele[9] lõplikult likvideeritud.

Elujõulisus

Ümberkorraldamise ning kõigi riiklikus ümberkorraldusprogrammis ja Kremikovtzi individuaalses äriplaanis kavandatud meetmete peamine eesmärk on äriühingu elujõulisuse saavutamine tavapärastes turutingimustes. Saavutatud tulemuste poolest oli Kremikovtzi 2006. aasta lõpul komisjoni elujõulisuse testi kriteeriumidele vastamisest väga kaugel.

Komisjon on 2006. aasta lõpul kättesaadavate andmete hindamise põhjal kindlaks teinud, et kõnealuse äriühingu äriplaanis kavandatud investeeringute tegemisel on tekkinud tõsiseid viivitusi. See avaldab tõenäoliselt mõju äriühingu võimele toota suurema lisandväärtusega tooteid. Nimetatud võime on müügitulu suurendamise ja kasumi saamise eeltingimus. Seepärast on äriühingu tegevus põhjustanud olulist kahju ning äriühingu elujõulisuse määr on madalam kui individuaalses äriplaanis kavandatud. Finantsnäitajad on langenud kriitiliselt madalale tasemele.

Tootlikkus

Kremikovtzi tootlikkuse tase püsib ELi ja rahvusvaheliste standardite tasemest tunduvalt allpool, samal ajal kui tootmisvõimsuse vähene rakendamine takistab tööviljakuse kasvu, hoolimata töötajate arvu järk-järgulisest vähenemisest. Tootlikkuse tase moodustab kõigest 30 % võrreldavate Euroopa terasetehaste tootlikkusest. Kuigi 2007. aasta teisel poolel ja 2008. aasta alguses on tänu bluumide valtsimistehase sulgemisele oodata tootlikkuse mõningast paranemist, on praegune 30 % tase väga madal ning avaldab negatiivset mõju äriühingu majandustegevuse tõhususele ja tulemuslikkusele.

Kulude vähendamine

2006. aastal toimunud oodatust suurem kogukulude kasv, mis peegeldas üldist tendentsi, ajas suuremalt osalt nurja tulemused, mida Kremikovtzis oli kulude vähendamise erimeetmetega saavutatud. Kremikovtzi 2006. aasta ostuhinnad ja toorainete eritarbimine ületasid individuaalses äiplaanis tehtud prognoose. Mõnes valdkonnas, nagu energia- ja toorainetarbimine, saab kulusid vajalikul määral vähendada üksnes pikas perspektiivis, investeerides moderniseerimisse. Investeeringud jäid kapitali vähesuse tõttu oodatust väiksemaks. Kremikovtzi 2006. aasta koguinvesteeringud moodustasid individuaalses äriplaanis kõnealuseks aastaks seatud eesmärgist 80 %. Keskkonnainvesteeringud moodustasid individuaalses äriplaanis seatud eesmärgist 75 %.

2.1.2. Keskkonnakaitse

Ühinemislepingus on sätestatud, et ELiga ühinemise ajaks peavad Bulgaaria teraseettevõtted järgima keskkonnakaitset käsitlevaid asjakohaseid ELi õigusakte ning eelkõige tegema nende järgimiseks vajalikke investeeringuid. Sellega seoses taotles Bulgaaria saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivi[10] kohaldamiseks üleminekuperioodi. Tehtud erandi kohaselt oleks Kremikovtzi pidanud hankima 30. oktoobriks 2007 täielikult koordineeritud loa, mis sisaldab siduvat ajakava täieliku vastavuse saavutamiseks 31. detsembriks 2011. Kõnealust luba ei ole veel hangitud ja seega tegutseb kõnealune äriühing pärast oma viimase loa aegumist ilma keskkonnaloata.

---

9 Otsus nr 3010/91/ESTÜ, EÜT L 286, 16.10.1991, lk 20.

10 Nõukogu 24. septembri 1996. aasta direktiiv 96/61/EÜ, EÜT L 257, 10.10.1996, lk 26.

2.2. Rumeenia

Ühinemislepingu VII lisaga on kindlaks määratud riigiabi maksimaalne lubatud suurus järgmise kuue teraseettevõtte puhul: Mittal Steel Galati, mis toodab ligikaudu 60 % Rumeenia toorterasest, Mittal Steel Hunedoara, Mechel Targoviste, Mechel Campia Turzii, TMK Resita ja Tenaris Donasid Calarasi.

Komisjonile kättesaadava teabe kohaselt andis Rumeenia ajavahemikul 1993–2004 kokku 49 985 miljardit leud (1270 miljonit eurot[11]) ümberkorraldusabi. Kõnealuse riigiabi kogusumma on kooskõlas ühinemislepingu VII lisas sätestatud ülemmääraga.

Rumeenia valitsus koostas riikliku ümberkorraldusprogrammi, et struktureerida teraseettevõtetele antavat riigiabi ja piirata seda absoluutse miinimumini. Riikliku ümberkorraldusprogrammi rakendamine aitas oluliselt kaasa äriühingute elujõulisuse saavutamisele. Abi oli peamiselt suunatud rahalisse ümberkorraldamisse, et äriühingute võlakoormat sel määral vähendada, et neil oleks hõlpsam taotleda rahastamist ja leida strateegilist investorit. Antud abi peetakse piisavaks, et äriühingud saavutaksid ümberkorralduseperioodi lõpuks elujõulisuse.

Seoses võimalike täiendavate riigiabielementidega, mida Rumeenia Konkurentsinõukogu äriühingu Mittal Steel Galati puhul uuris, tuleb märkida, et kõnealune äriühing maksis 2006. aasta märtsis tagasi kõik vaidlustatud summad vastavalt asjaomasele põhisummale ja intressile. Seejärel lõpetas Rumeenia Konkurentsinõukogu otsusega nr 56/13.03.2006 uurimise ja vabastas äriühingu Mittal Steel Galati sobimatu riigiabi kahtlusest.

2.2.1. Rumeenia terasesektori ümberkorraldamise põhikriteeriumide järelevalve

Rumeenia ühinemislepingus on sätestatud:

– riigiabi aitab muuta abisaavad äriühingud ümberkorralduseperioodi lõpuks tavalistes turutingimustes elujõulisteks, ja see abi ei ole suurem kui vajalik;

– abisaavad äriühingud vähendavad kogu netovõimsust vähemalt 2,05 miljoni tonni võrra;

– komisjon hindab äriühingute ümberkorraldamist, kasutades ühinemislepingu liites sätestatud ümberkorraldamise kriteeriume (elujõulisus, tootlikkus ja kulude vähendamine).

Tootmisvõimsuse vähendamine

Komisjonile kättesaadav teave näitab, et 2006. aastaks kavandatud tootmisvõimsuse vähendamine (TMK Resita kesk- ja erisordimetalli tehase sulgemine) toimus kavakohaselt. Sama äriühing lõpetas jämesordimetalli valtsimistehases tootmise ühinemislepinguga nõutavast aasta varem. Äriühingu Mittal Steel Hunedoara kesksordimetalli tehas suleti 2006. aastal, kavakohasest 2008. aasta esimesest kvartalist varem. Eespool loetletud rajatiste lõpliku hävitamisega[12] täidab Rumeenia ühinemislepingust tulenevad tootmisvõimsuse vähendamise kohustused.

Lisaks sellele suleti kolmes äriühingus ebatõhusaid tootmisvõimsusi, mida ei ole ühinemislepingus sätestatud, täpsemalt äriühingu Mittal Steel Hunedoara bluumide valtsimise tehas, äriühingu Tennaris Donasid Calarasi jämesordimetalli pooltoodete ja rööbaste valtsimistehas ning äriühingu Mechel Campia Turzii pigistusvaltstehas.

Elujõulisus

---

[11] Leu ja euro vahetuskurss: 39358,0 (2004. aasta detsembri keskmine)

[12] Otsus nr 3010/91/ESTÜ, EÜT L 286, 16.10.1991, lk 20.

Ümberkorralduste ja riiklikus ümberkorraldusprogrammis kavandatud meetmete peamine eesmärk on saavutada abisaavate äriühingute elujõulisus, mis võimaldaks neil tegutseda tavapärastes turutingimustes. Järelevalve on näidanud, et siiani on algatatud mõned abisaavate äriühingute elujõulisuse saavutamiseks kavandatud meetmed, nagu ebatõhusate tootmisvõimsuste sulgemine, tööhõivestrateegia muutmine ning organisatsiooniline uuendamine ja juhtimise moderniseerimine.

2006. aastal saavutas üks äriühing, täpsemalt Mittal Steel Galati, vastavuse juba kahele komisjoni väljatöötatud kriteeriumile, kuid äriühingu jätkusuutlikkust saab hinnata üksnes pikemas perspektiivis.

Äriühingute Mechel Campia Turzii ja TMK Resita puhul on nende koostatud ja korrapäraselt ajakohastatud prognoosid näidanud, et äriühingud ei looda saavutada ümberkorraldusperioodi lõpuks täielikku vastavust elujõulisuse kriteeriumidele. Kõnealused äriühingud peaksid järelikult kaaluma heastavate eritegevuskavade rakendamist, et olukorda parandada.

Tootlikkus

Analüüsi aluseks olnud äriühingute tootlikkuse kogumäär jäi 2006. aastal ELi standarditest madalamale. Kuigi kogu sektori tööhõivetase oli palju madalam, kui riiklikus ümberkorraldusprogrammis sätestatud, moodustas abisaavate äriühingute tootlikkuse tase üksnes ligikaudu 50 % keskmise tõhusa Euroopa tehase samast näitajast. Äriühingute individuaalsete äriplaanide kohaselt on 2008. aasta koondprognoos ikka üksnes ligikaudu 60 % keskmise tõhusa Euroopa tehase tootlikkusest. Tuleb suurendada jõupingutusi, et saavutada protokolliga nõutava tootlikkuse kasv.

Kulude vähendamine

Järelevalve näitab, et paljud abisaavad äriühingud ei suutnud, hoolimata kehtestatud ja rakendatud investeerimisprogrammidest, 2006. aastal kogukulusid oluliselt vähendada. Selle põhjuseks võis olla tooraine maailmaturuhindade tõus ja enamiku äriühingute suur toorainetarbimine, millel oli otsene mõju kulude kasvule. 2006. aasta näitajad ja ajakohastatud andmed näitavad rahvusvaheliste energia- ja toorainetarbimise standardite ületamist. Peaaegu kõik abisaavad äriühingud on suutnud tööhõivekulusid vähendada. Kuid äriühingud Mittal Steel Galati ja Hunedoara saaksid neid veelgi vähendada.

2.2.2. Keskkonnakaitse

Ühinemislepingus on Rumeenia jaoks sätestatud keskkonnaalaste õigusaktidega seotud üleminekukord ja nende rajatiste loetelu, millele on võimaldatud kuni 2014. aasta detsembrini erand saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivi täitmisest. Loetelus nimetatud teraseettevõtted on Mittal Steel Galati, Mittal Steel Hunedoara ja Mechel Campia Turzii. Nende äriühingute loetelus, kelle suhtes üleminekuperioodi kohaldatakse, ei ole teisi äriühinguid nimetatud, ja seepärast on nad pidanud kõnealuseid õigusakte täitma ELiga ühinemise kuupäevast.

Äriühingud, kellel on võimaldatud edasi lükata saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivi täitmist, on teinud keskkonnainvesteeringuid programmi kohaselt, välja arvatud äriühing Mittal Steel Hunedoara.

2006. aastal tehtud keskkonnainvesteeringute summa moodustab, tänu äriühingute Mittal Steel Galati ja TMK Resita kavandatust suurematele keskkonnainvesteeringutele, rohkem kui 120 % riiklikus ümberkorraldusprogrammis prognoositud tasemest. Kaks ülejäänud äriühingut, Mechel Targoviste ja Mittal Steel Hunedoara, ei saavutanud oma individuaalses äriplaanis seatud eesmärke ja investeerisid keskkonnakaitsesse kavandatust palju vähem.

3. PEAMISED JÄRELDUSED

Pärast riiklike ümberkorraldusprogrammide esitamist on mõlema riigi terasetööstuses tehtud olulisi ümberkorraldusi. Olemasolevaid tehaseid moderniseeritakse, et kohandata tootmist ELi ja eksporditurgude nõutavale terase kvaliteeditasemele. Samal ajal, kui toimusid koondumised, tehti muudatusi juhtimisstruktuuris, eriti Rumeenias.

Nendest jõupingutustest hoolimata on komisjon tuvastanud viivitusi (mõned neist märkimisväärsed) vastavates otsustes ja protokollides sätestatud kohustuste ja nõuete täitmisel. Järgmises ja ühtlasi lõplikus eduaruandes on komisjonil kavas põhjalikult analüüsida, kas ümberkorraldamiskava rakendamisel tekkinud probleemid on seotud ettevõtetega või erakorraliste ja ettenägematute asjaoludega, mis ei sõltu ettevõttest. Aruanne hõlmab ka toorme hiljutise hinnatõusu võimaliku mõju täiendavat hindamist.

3.1. Bulgaaria

Ainus asjaomane abisaav äriühing Kremikovtzi on sattumas sellisesse olukorda, kus tema kohustused Bulgaaria valitsuse ja komisjoni ees on olulisel määral täitmata. Kohustuste täitmatajätmine hõlmab tehnoloogilisi ja keskkonnainvesteeringuid, müüki, kulude vähendamist ja tootlikkust, mis mõjutavad ettevõtte juhtimise elujõulisust, tõhusust ja tulemuslikkust.

Peale selle oli komisjonil raskusi asjakohaste ja järjepidevate andmete kogumisega kõnealuse äriühingu ümberkorraldamise kohta.

Isegi terase maailmaturu praeguse erakordselt soodsa olukorra puhul on elujõulisuse saavutamine ettenähtud tingimustel 2008. aasta lõpuks kõnealuse äriühingu jaoks väga raske ülesanne. Komisjon jälgib tähelepanelikult valdkondi, milles täheldati viivitusi ja kohustuste täitmatajätmist, ning käsitleb neid oma tulevastes eduaruannetes.

3.2. Rumeenia

Rumeenias toimub järelevalve valitsuse ja asjaomaste äriühingute vastastikuste kohustuste piisava täitmise tingimustes. Kõigi kuue äriühingu 2006. aasta tulemused olid eelneva aasta tulemustest paremad. Elujõulisuse kriteeriumi järgimisel esineb sellegipoolest puudujääke seoses individuaalsetes äriplaanides võetud kohustuste täitmisega.

Elujõulisuse saavutamiseks tuleb kõigi äriühingute ümberkorraldamist kiirendada, eelkõige seoses kulude vähendamise strateegiate rakendamise ning ärijuhtimise ja müügistrateegiate tõhustamisega, et kasutada soodsaid turutingimusi. Need on põhinõuded individuaalsetes äriplaanides seatud eesmärkide saavutamiseks 2007. ja 2008. aastal.

3.3. Järelmeetmed

Komisjon peab vajalikuks intensiivistada ümberkorraldusprotsessi, et abisaavad äriühingud saavutaksid elujõulisuse 2008. aastal.

Komisjon meenutab, et EL-Bulgaaria assotsiatsiooninõukogu otsuses ning Rumeenia ühinemislepingu protokollis on selgelt sätestatud, et ümberkorraldusteks ei anta kavandatud abile lisaks mingit täiendavat riigiabi. Seepärast oleks igasugune täiendav ümberkorraldusabi asjaomaste sätetega kokkusobimatu. Juba antud riigiabi suhtes kohaldatavate tingimuste, täpsemalt EÜ elujõulisuse kriteeriumide eiramise korral võtab komisjon vajalikud meetmed, et kõnealune abi tagasi nõuda.